

Radionica VI. Konferencija HUSR-a
Zagreb, 16.10.2014.

INTEGRACIJA DUHOVNOSTI U PRAKSU SOCIJALNOG RADA USMJERENU NA PODRŠKU POJEDINICIMA I OBITELJIMA U SUO AVANJU S KRIZAMA

Anita Du ki , univ. spec. act. soc.

Izv. prof. dr. sc. Slavica Blažeka Kokori

- **Cilj radionice:**

- **Proanalizirati i prodiskutirati mogu nost integracije duhovnosti u praksu socijalnog rada.**
- **Poseban naglasak na osnaživnaju pojedinca i obitelji suo enih sa životnim krizama.**

- **Na što Vas asocira pojam duhovnosti?**

DUHOVNOST

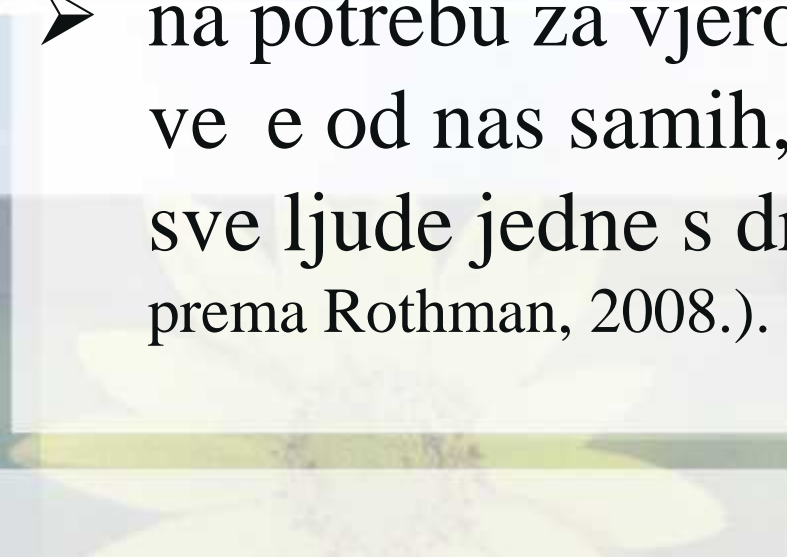
Kako je pojam duhovnosti konceptualiziran u literaturi?

Neke od definicija pojma duhovnosti...

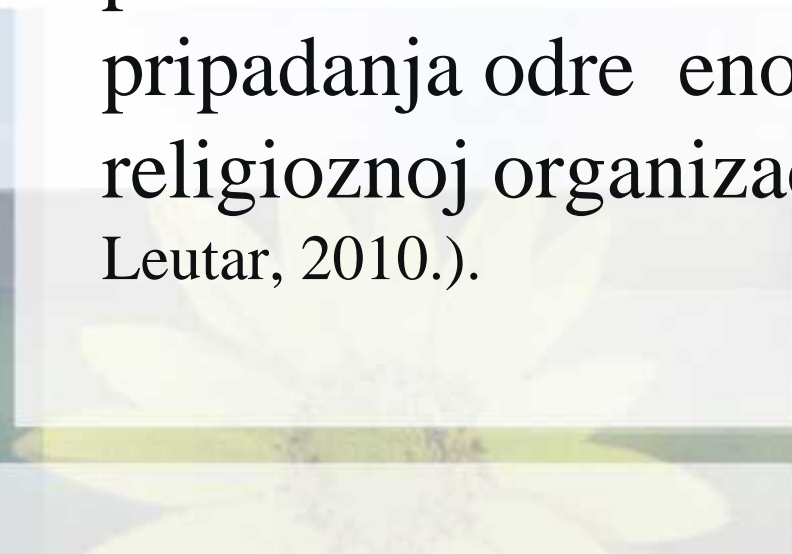
Duhovnost predstavlja osobno otkrivanje značenja svrhe života, a odnosi se na:

- za egzistencijalnu potrebu za pronalaženjem odgovora na pitanja o konačnom smislu života, bolesti i smrti,
- na potrebu za vjerovanjem u nešto veće od nas samih, nešto što povezuje sve ljude jedne s drugima (Kaschak, 2001., prema Rothman, 2008.).

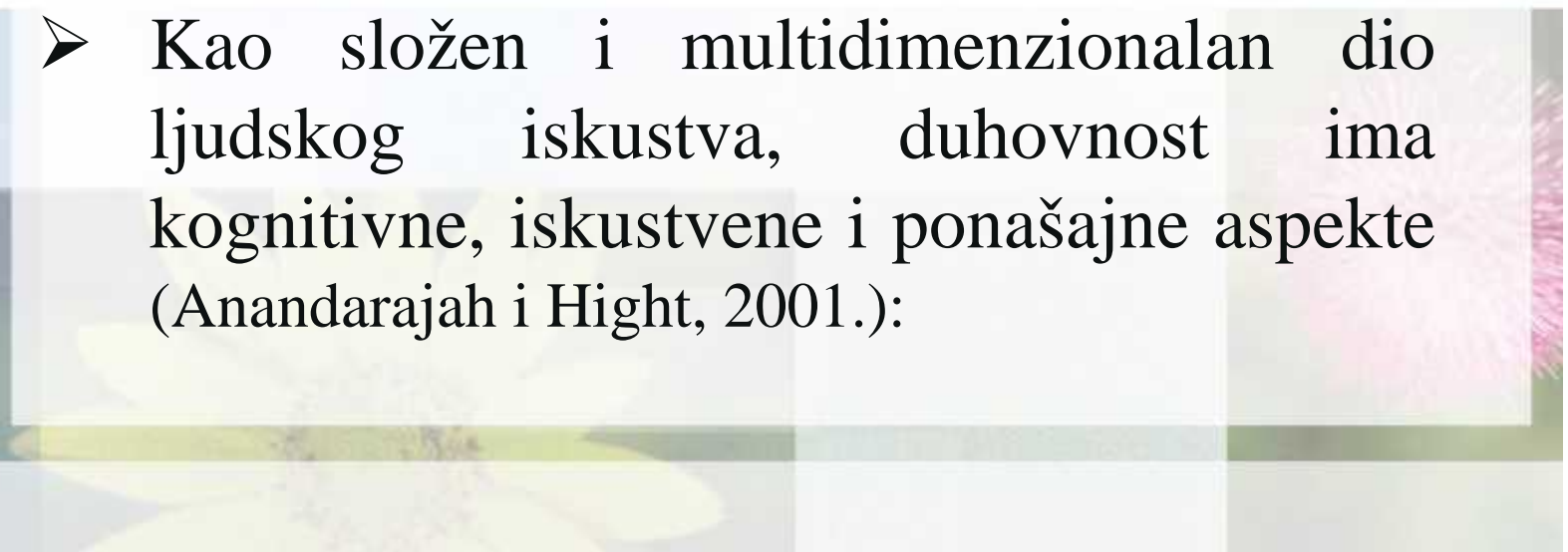

- Duhovnost se često izražava na religijski način, kroz privatne i javne religijske prakse (Davison i Jhangri, 2010.).
- Pojam duhovnosti (spiritualnosti) u najširem smislu uključuje spiritualne potrebe svake osobe, bez nužnosti pripadanja određenoj religiji ili religioznoj organizaciji (Gori, 1998., Leutar i Leutar, 2010.).

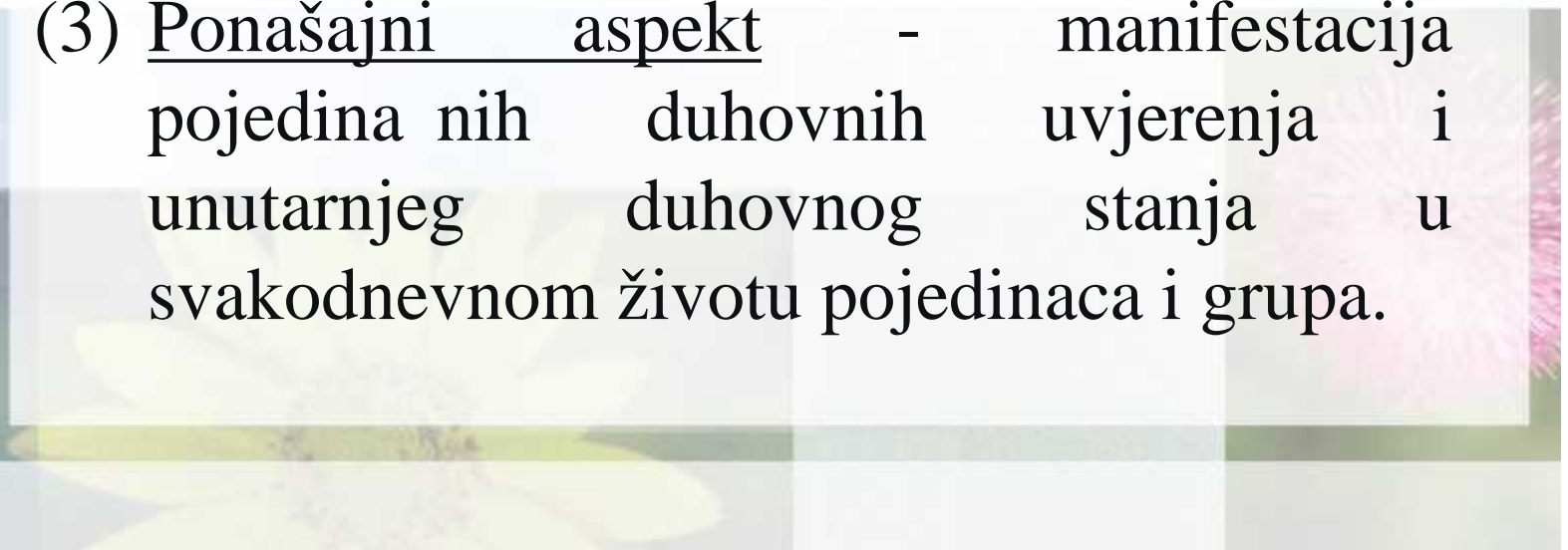

- Duhovnost je snaga/energija koja uključuje kreativnu silu i inspiraciju.
- Ona prije svega proizlazi iz odnosa sa sobom, drugima i razvoja osobnog sustava vrijednosti, kao i kroz osobno traganje za životnim smislom.
- Kao složen i multidimenzionalan dio ljudskog iskustva, duhovnost ima kognitivne, iskustvene i ponašajne aspekte (Anandarajah i Hight, 2001.):

- (1) kognitivni aspekt - odnosi se na potragu za smislom i istinom, na uvjerenja, i vrijednosti koje pojedinac živi;
- (2) iskustveni aspekt - odnosi se na osje aj nade, ljubavi, mira, utjehe i podrške, ogleda se kroz unutarnje resurse pojedinca za suo avanje sa životnim izazovima;
- (3) Ponašajni aspekt - manifestacija pojedina nih duhovnih uvjerenja i unutarnjeg duhovnog stanja u svakodnevnom životu pojedinaca i grupa.

Nalazi li duhovnost svoje mjesto u suvremenoj praksi i teoriji socijalnog rada?

- Odredite svoj stav na skali od 1-5:

Socijalni radnici prepoznaju i koriste duhovnost u svom radu:

1 = izrazito malo

2 = malo

3 = osrednje

4 = puno

5 = izrazito puno

- **U Hrvatskoj je to relativno nerazvijeno podru je, dok su inozemna iskustva bogata...**
- **ZAŠTO JE TOME TAKO?**

Prepreke za integraciju duhovnosti u praksu socijalnog rada i drugih pomažu ih profesija

(Prest i Keller, 1993., prema Marterella i Brock, 2008.)

1. Sumnji avost i nesigurnost kod pojedinih terapeuta i drugih stru njaka, uzrokovana razli itim osobnim negativnim stajalištima spram religije.
2. Stav da su religija i duhovnost izravno i neizravno povezani sa krutim i represivnim konceptima, s teškim pravilima i vrijednostima.

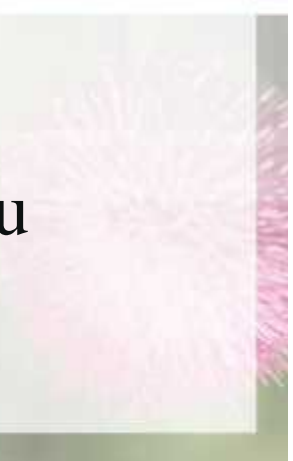
3. Pozitivisti ki koncept - subjektivnost treba promatrati kao pristrani sadržaj koji treba izbjegavati jer nije objektivan i šteti znanstvenoj utemeljenosti.
4. Eti ke prepreke oko balansiranja vjerovanja korisnika i njihovih interesa:
  - kreirati okruženje u kojem e korisnici mo i otvoreno govoriti o svojim vjerskim i duhovnim stajalištima,
  - istovremeno potaknuti preispitivanje i promjenu stajališta ukoliko oni štete dobrobiti pojedinca ili zajednice.

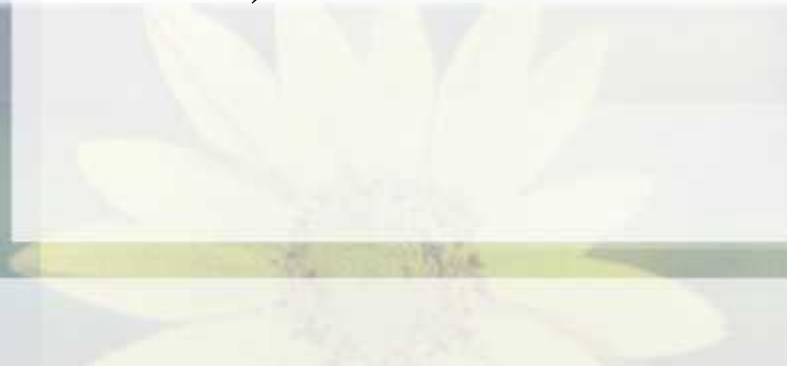
Mogućnosti za integraciju duhovnosti u praksu socijalnog rada

- Socijalni rad u svojoj osnovi ima kršćanski temelj (Whiting, 2008.).
  - osnovan je u kontekstu judeo-kršćanskih načela i socijalnog evanđeoskog pokreta krajem 19. stoljeća (Barker, 2007.),
  - pod utjecajem sekularizma poprimio je isključivo značaj humanizma u stvaranju vlastitih vrijednosti (Whiting, 2008.),

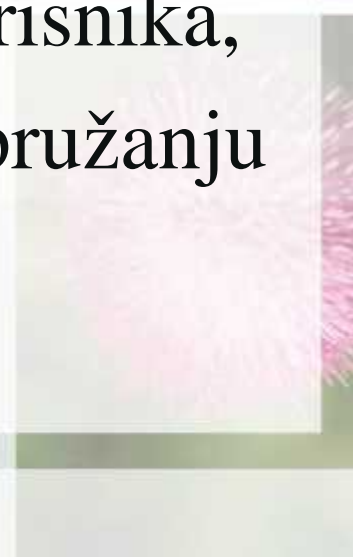
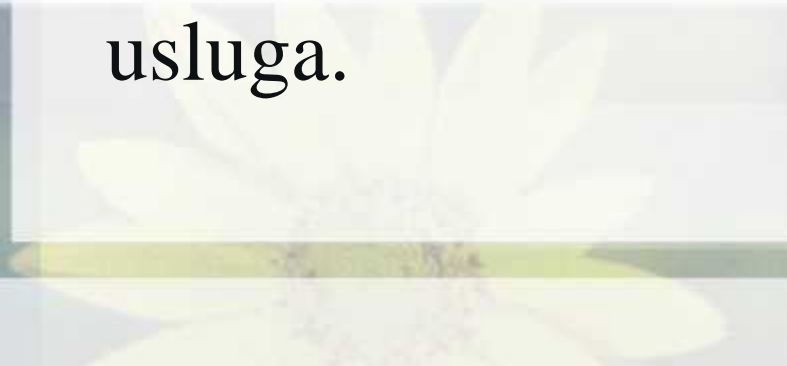

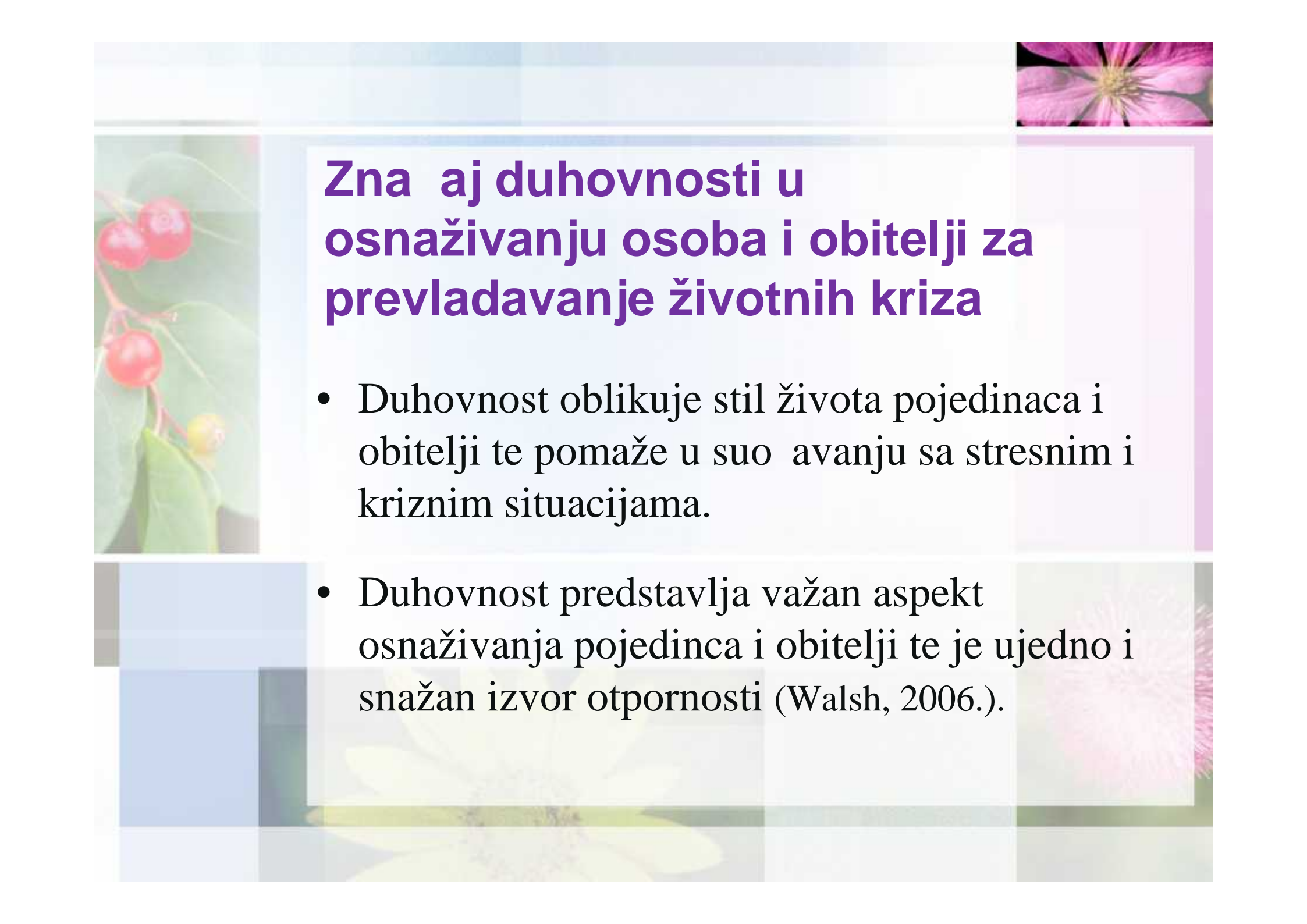
- U suvremenoj praksi socijalnog rada važno je poštovati etika na elu socijalnog rada - uvažavanje različitosti, pa tako i različitih religijskih vrijednosti i duhovnih iskustava korisnika (Northcut, 2005.).
- Duhovna i vjerska pitanja su važan element razumijevanja korisnika (Murdock, 2005.).

- Duhovnost nalazi svoje značajno mjesto u suvremenoj praksi socijalnog rada jer:
  - ✓ oslanja se na postmodernu paradigmu teholistički, integrativni pristup,
  - ✓ zalaže se za uvažavanje korisničke perspektive, za prepoznavanje i osnaživanje različitih resursa korisnika,
  - ✓ može doprinijeti uinkovitim pružanju usluga.

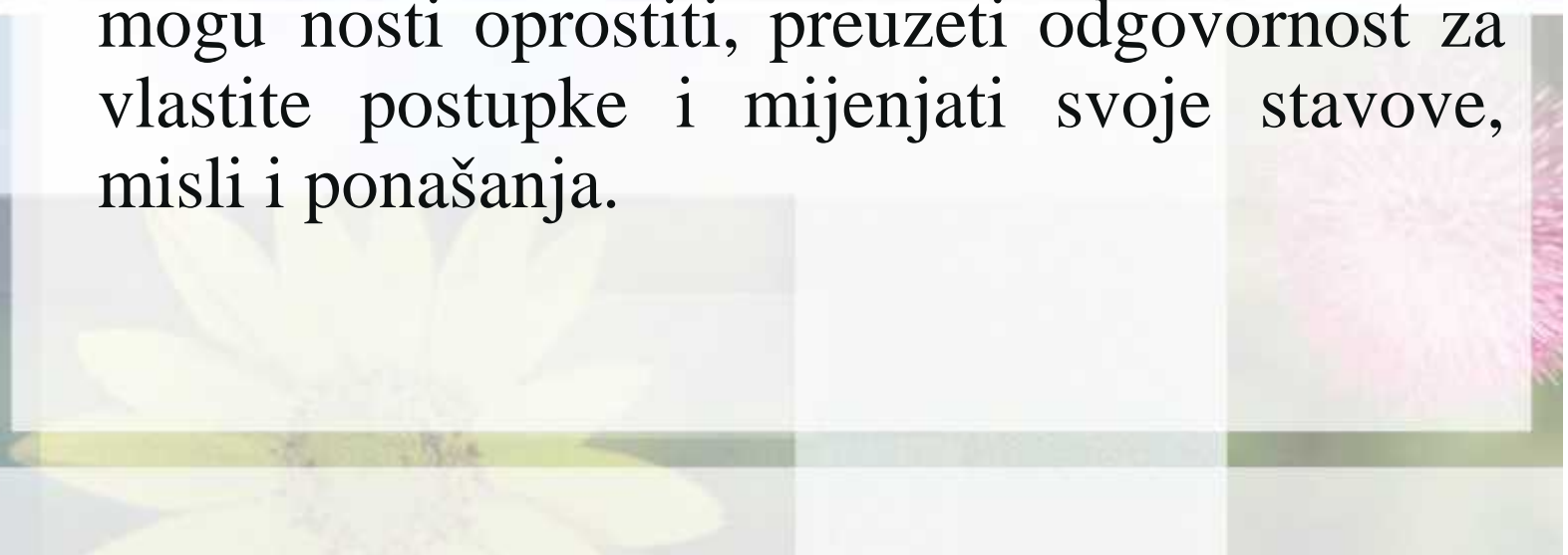
Značaj duhovnosti u osnaživanju osoba i obitelji za prevladavanje životnih kriza

- Duhovnost oblikuje stil života pojedinaca i obitelji te pomaže u suočavanju sa stresnim i kriznim situacijama.
- Duhovnost predstavlja važan aspekt osnaživanja pojedinca i obitelji te je ujedno i snažan izvor otpornosti (Walsh, 2006.).

- Duhovnost kao resurs pomaže pojedincima:
  - prona i smisao u patnji,
  - potpore suradničke odnose i međusobnu podršku (Koenig, 2008.).

- Duhovnost pomaže pojedincima da budu u mogućnosti oprostiti, preuzeti odgovornost za vlastite postupke i mijenjati svoje stavove, misli i ponašanja.

- Duhovnost promi e proaktivno djelovanje, a ne pasivizaciju osoba (Booher, 2006.).
- Duhovnost i vjersko suo avanje neopravdano se ponekad svrstava u skupinu pasivnih strategija za suo avanje sa stresom...

- Pozitivne posljedice duhovnosti na individualnoj razini o ituju se kroz (Culliford, 2002.):
- duhovni rast,
  - usvajanje novih spoznaja,
  - nove interpretacije osobnih situacija,
  - prevenciju budu ih sagorijevanja.

- Duhovnost je važan resurs za suočavanje sa kriznim životnim situacijama ne samo na razini pojedinca, već i na razini obitelji.
- Duhovni stavovi i uvjerenja mogu smanjiti psihološki stres i povećati osjećaj kohezivnosti u bračnoj i obiteljskoj zajednici (Mullen i sur. 1993., prema Tanyi, 2006.).

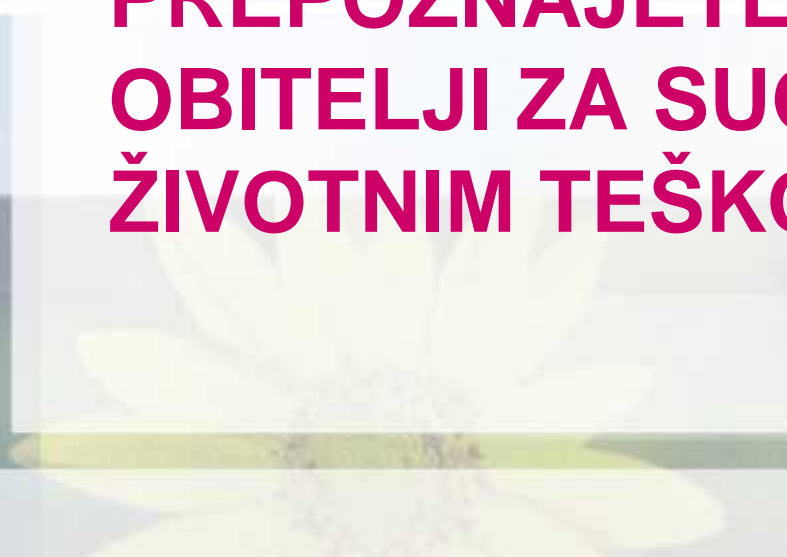

- Zajednički sustav religijskih vrijednosti u obitelji omogućava članovima obitelji lakše prihvaćanje neizbježnih problemskih situacija s kojima se obitelj susreće (Walsh, 2009.).
- Duhovna dimenzija pomaže obiteljima u pronalaženju smisla, jačanju autonomije i samopoštovanja, te u razvoju konstruktivnih vještina za zajedničko rješavanje problema (Malluccio, Pine, Tracy, 2002., Van Hook, 2008.).

- **KOJA DUHOVNA MISAO/PORUKA JE ZA VAS POSEBNO OSNAŽUJU A U SUO AVANJU SA ŽIVOTNIM TEŠKO AMA?**
- **KOJE RESURSE (JAKE STRANE) PREPOZNAJETE U VAŠOJ OBITELJI ZA SUO AVANJE SA ŽIVOTNIM TEŠKO AMA?**

- **Na koji na in duhovnost može pomo i ljudima u nadilaženju životnih kriza?**
- **Primjer prevladavanja krize identiteta kroz duhovnost:**

<http://www.otvorenonebo.com/videoteka/u-potrazi-za-samim-sobom/>

- Prikaz istraživanja:

**DOPRINOS DUHOVNOSTI U JAČANJU
KOHEZIVNOSTI I OTPORNOSTI U
OBITELJIMA PRIPADNIKA
KARIZMATSKIH ZAJEDNICA**

(Dužević, 2012.)

Iskustvo pripadnika karizmatskih zajednica o tome kako im duhovnost pomaže u suočavanju s krizama...

1. Doživljaj Božje bliskosti u teškim životnim situacijama

»Ta sigurnost da je Bog sa mnom i da je On iznad svih mojih situacija, problema i okolnosti, to mi daje snagu da se borim«. (5)

»Imamo povjerenje u Boga da nas ne e ostaviti niti zapustiti i da se On brine za nas«. (2)

»Baš kroz te krizne i teške situacije nas je Bog vodio i blagoslivljao...«. (9)

2. Pridavanje smisla teškim životnim situacijama

»Ako sam ja stavljen u takvu situaciju, ne u plakati i kukati nad situacijom nego u pokušati uti što mi to Bog želi kroz nju progovoriti, što traži po meni u toj situaciji, što trebam uiniti«. (10)

»Za nas vjernike križ koji se nosi, krizna situacija je milost jer smatramo da Bog odgaja po tim situacijama i nešto o ito govori«. (1)

3. Vjera i svjedočenje o Božjim čudesima

»Jedino što nas je podizalo u trenucima kriza bilo je slušanje o čudesima koje Bog čini (...) Stvarno nam je bilo jako teško, no moja žena je doista imala vjeru da će nam Bog dati djecu. Kada sam se prestao nadati i vjerovati da će Bog učiniti čudo, kada sam izgubio svaku nadu, dogodilo se čudo!«. (6)

»Oboljela sam teško i rekli su da rezultati trudno e ne e biti najbolji, no hvala dragom Bogu, uz molitvu moja beba i ja smo izašle iz toga neozlije eno, a prognoze su bile loše«. (4)

»Ja sam danas u potpunosti zdrava i ne samo fizi ki zdrava, nego me je ta situacija oja ala kao ovjeka uop e. Danas se manje brinem za neke stvari i postajem snažnija u nošenju s problemima«. (5)

4. Osnaživanje kroz prakticanje religioznih praksi

»Prvo moram u i u duboku molitvu da bih nekako oja ala sebe i izdržala sve te napore i svakodnevicu...«. (4)

»Puno sam itala u to vrijeme razli ite knjige, posebno duhovne tematike koje su mi pomogle da se uzdignem iznad tih i takvih situacija, da ne poludim (...) itanje Božje Rije i mi je davalo sigurnost i nadu da e biti bolje sutra«. (2)

»Molili smo se u osobnoj molitvi i u zajedni koj molitvi. Sa svim svojim problemima smo dolazili pred Boga i iznijeli sve ono što nas mu i i tražili Božje mišljenje o tome kroz Božju rije , kroz razgovor s Bogom (...) Duhovnost nam je u svemu bila utjeha, nada i potpora, i sve se okrenulo na dobro«. (9)

»Slušanje predavanja na različitim seminarima, kao i sudjelovanje na duhovnim obnovama, imali su snažan utisak za moj život i pomogli su mi izdri i se iznad svih tih stresnih situacija i problema«. (3)

»Tijekom duhovne obnove pala sam na koljena, te doživjela kako kroz molitvu i ispovijed Bog po inje istiti moje srce i mijenjati moje stavove. Puno su mi pomogla i svjedo anstva ljudi koji su prolazili sli na stanja i sli ne situacije«. (12)

5. Oslanjanje na podršku vjerske zajednice

»Priatelji i članovi zajednice su se molili za moju situaciju, hrabрили su me, gurali naprijed da ne klonem, da se ne predam«. (2)

»Lijepo je znati da netko moli za tebe, da te zove i pita kako si, treba li ti što. Znam da su me mnogi svakodnevno podizali u molitvi i to mi je od velikog značaja, jer me njihova molitva nosila kroz život. Stvorila sam jednu snažnu mrežu podrške u zajednici«. (3)

»Zajednica se interesirala za moju situaciju. Dok bih radila, dobivala sam mailove podrške«. (1)

»Družila sam se s ljudima koji su me ohrabivali (...) koji su dijelili sa mnom iste vrijednosti i stavove«. (3)

»Zajednicu kojoj ja pripadam ini manji broj ljudi. Oni su nam bili istinska podrška u kriznim i teškim situacijama. Molili su za nas, tješili nas, zajedno s nama nosili naš križ, bodrili su nas i služili koliko su mogli i na na in koji su u tom trenutku prepoznali kao važnim za nas kao obitelj«. (12)

6. Ja anje obiteljskog zajedništva kroz vjeru

»Ne bih se mogli nositi u tim situacijama da nema snažne emocionalne veze između nas i supružnika, a onda između nas i djece. No, svakako tu je ključnu ulogu odigrala molitva i to molitva koja proizlazi iz srca na koljenima«. (4)

»Najviše nam je pomoglo uzajamno priznavanje pogrešaka. Uz sakramentalnu ispovijed, potrebno je otvoreno priznavanje svojih pogrešaka. To je izuzetan in ljubavi.

Priznati da smo jedno drugom nanijeli bol.

U tim trenucima se ta ljubav rasplamsa.

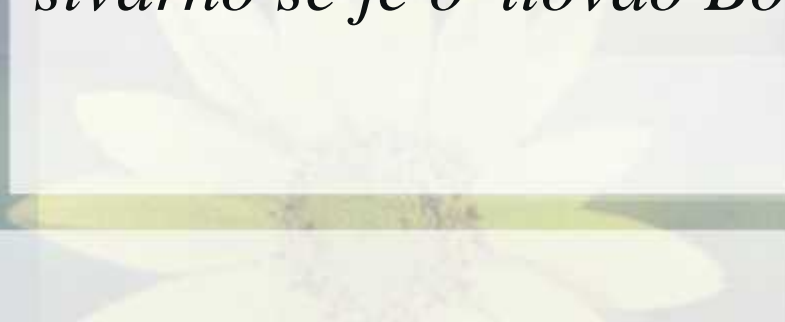
Me usobno opraštanje i jasno zajedništvo, bez obzira na probleme«. (12)

»U nekim trenucima bih znala biti totalno izgubljena i uznemirena pa nisam bila kadra ni moliti, no muž je tada bio uz mene. On bi me poticao na molitvu, puno bi razgovarali, skupa bi čitali sveto Pismo.

I tako sam svakim danom postojala sve hrabrija i sigurnija da će sve biti dobro i imala sam svakim danom sve više pouzdanja u Božju dobrotu, vrsto sam stajala na Božjoj riječi i istvarno se je očitovao Božji blagoslov«. (5)

*Doživljavaj pripadnika karizmatskih
zajednica o integraciji duhovnosti
u rad stručnjaka
s osobama suočenim s krizama*

1. Dobrobiti od integracije duhovnog pristupa u rad s korisnicima

»Taj spiritualni dio je veoma važan u praksi (...), na taj način stručnjaci mogu potaknuti ljude koji im dolaze po pomoć da sami negdje unutar sebe pronađu ta pitanja i da zajedno s terapeutom pronađu smjer ka rješavanju svojih problema«. (12)

»Bila bih oduševljena kada bi školski pedagog ili psiholog s mojim sinom radio i na njegovoj duhovnosti. Sigurna sam da bi donijelo bolje rezultate kada bi se uvažila ta pitanja i kad bi se na njima malo proradilo«. (4)

»Kad bi se rješavanju duhovnih problema pristupilo kroz duhovni na in, onda bi se oni mogli lakše riješiti, životi bi se mogli debelo promijeniti (...), mislim da bi rezultati i plodovi bili sasvim druga iji«. (7)

2. Važnost interdisciplinarnog pristupa

»Stručnjaci bi trebali znati prepoznati kada treba osobu s problemima duhovne sfere usmjeriti dušobrižniku ili redovnici koja se bavi takvim stvarima«. (1)

»Potrebno je više uključiti dušobrižnike u djelovanje pomažu ih profesija.

Potrebno je sve to objediniti jer bez te duhovne dimenzije pomoć je nedostatna, nije kompletna.

Stručnjaci će pomoći uvijek u tom trenutku na ljudskoj razini, ali ostati će nešto nedostavno što samo Bog može ispuniti«. (1)

3. Razvijanje duhovnog senzibiliteta kod stru njaka

»Smatram da bi se terapeuti trebali dodatno educirati za područje duhovnosti«. (12)

»Potrebno je educirati stru njake, na primjer u centru za socijalnu skrb, da mogu omogućiti korisnicima razgovor o njihovim duhovnim pitanjima te da korisnici mogu doživjeti vrednovanje tih pitanja«. (3)

»Terapeut koji radi s ljudima treba sebi jasno artikulirati osobna duhovna pitanja i stavove, kako bi znao pristupiti ovjeku, prepoznati prirodu problema i usmjeriti ovjeka«. (1)

»Izuzetno je važno da se stručnjaci dodatno educiraju iz područja duhovnosti kako bi na adekvatan način znali pristupiti svakom ovjeku te uvažiti različita duhovna uvjerenja i iskustava korisnika.« (5)

-
-
- **SMJERNICE ZA INTEGRACIJU DUHOVNOSTI KAO RESURSA OSNAŽIVANJA U RADU NA MENTALNOM ZDRAVLJU (Canda, 2013)**

https://spiritualdiversity.ku.edu/sites/spiritualdiversity.ku.edu/files/docs/Mental_Health/spiritual%20strengths%20assessment%20for%20mental%20health%20recovery%20brochure.pdf

